

JOSEF KAJETÁN TYL (1808 – 1856): rodák z Kutné Hory, divadelník/dramatik, prozaik a novinář. Vydával první český společenský časopis *Květy* (vychází dodnes). Jako divadelník byl polemickým kolegou Máchovým, působil v českých představeních ve Stavovském divadle, patřil mezi významné aktivisty české revoluce 1848 – 1849, po porážce revoluce musel odejít s kočovným divadlem na venkov, na jevišti hrál naposledy v životě v Českých Budějovicích, zemřel v Plzni.

Řídil zásadou, že aby obrozenecké divadlo plnilo svůj účel, musí nejen zprostředkovávat hodnotné ideje, ale musí tak činit všeobecně srozumitelnou a atraktivní formou, která oslovuje nejširší veřejnost (v tom se ocital ve sporu s mnohostranně výlučným Máchou). Tyl tedy spojoval **romantismus** s měšťansky nekonfliktním přechodovým slohem **biedermeierem**.

Komedie *Fidlovačka* (fraškovitá veselohra si dělá legraci z módního němčení mezi Pražany, ale obsahuje také lyrickou píseň *Kde domov můj* – od 1918 československou a od 1990 rovněž českou hymnu), *Paní Marjánka, matka pluku* (z vojenského života), historické hry *Krvavé křtiny čili Drahomíra a její synové*, *Jan Hus*, *Žižka z Trocnova*, *Kutnohorští havíři* (o vzpouře utiskovaných horníků na konci 15. století), pohádková hra pro všechny generace *Strakonický dudák*: mladý dudák Švanda z jihočeské vesnice, utajený syn lesní ženy Rosavy, vyrazí do světa vydělat muzikou peníze, aby si mohl vzít Dorotku, dceru hajného, ale natolik se ve velkém světě plném ziskuchtivosti a samolibosti zaplete, že – s přispěním záluďného českého světoběžníka Vocilky – málem přijde o život a zachrání jej až matčina láskyplná pomoc a návrat do rodné vsi. Hra (premiérována 1847 ve Stavovském divadle) měla fenomenální úspěch, dodnes je to – spolu s *Lucernou* od Aloise Jiráska a *Maryšou* od bratří Mrštíků – nejpopulárnější česká divadelní hra, zaujala už velkorysou výpravou, ovšem základem je myšlenkové poselství, mj. polemizující s Máchou: i zde je matkou Příroda, ale názorně personifikovaná v Rosavě (které pomáhají víly v čele s Lesanou), Švandův kraj je jasně geograficky a folklorně určen (Strakonicko), z pomýleného osamění, které Švandu přivedlo až na popraviště, vysvobozuje nezištná dívčina a matčina láska, smolařský hrdina najde konečné útočiště v srdečné venkovské spolitosti (Kalafuna se ženou Kordulou aj.),